

III ZIELKUNDE III

De waarheid in een gevaarlijk systeem.

IV.

Uit de voorgaande artikelen onder dezen titel verschenen, is duidelijk gebleken dat wij zeer ernstige bezwaren hebben tegen het Freudianisme als stelsel.

Nadrukkelijk hebben we verklaard, dat o.i. een christen nooit in den eigenlijken zin Freudiaan kan zijn.

Maar dit beteekent natuurlijk weer niet, dat de school van Freud niet den nadruk gelegd heeft op dingen die wel eens vergeten worden.

En als we dit zeggen willen we ook ter wille van hen, in wier oogen Freud niets goeds kan doen, nog wel eens weer onderstrepen, dat het goede dat er in Freuds systeem is, reeds vóór Freud aan enkele onderzoekers bekend was. Maar het is dan toch het voorrecht van Freud geweest om dit goede meer algemeene bekendheid te mogen geven.

Wel is het uitermate te betreuren, dat de enthousiaste volgelingen van Freud het noodig geoordeeld hebben al deze dingen zoo bekend te maken, dat letterlijk iedereen over deze dingen praalt.

Populariseering van de wetenschap is goed. Maar met de populariseering van de kennis van medicamenten en kwalen, moet men uiterst voorzichtig zijn, wanneer de medicamenten doodelijk vergif kunnen wezen en de kwalen den patient in levensgevaar kunnen brengen.

Populariseert men in zulke gevallen, dan is er groote kans, dat de popularisatie de experimenteel-lust van Jan-publiek opwekt met het gevolg, dat men allerlei kunstjes maakt en op niet onbedenklijke wijze zijn eigen bestaan in gevaar brengt.

En betreffen deze dingen nu nog het lichaam, dan is het nog niet zoo heel erg.

De meeste menschen zijn nogal bang voor wat zij gelieven te noemen hun „eierkorf“.

Voor geestelijk malheur vreezen zij in den regel minder.

Zij zijn veel banger voor een gat in hun hoofd, dan voor een deuk in hun ziel.

Toch is een stevige hoofdwonde dikwijls beter te genezen dan een goede deuk in het zedelijk bewustzijn.

Daarom is het des te merkwaardiger dat er medici zijn, die voor geen geld van de wereld de menschen zouden laten experimenteren met veronal of pantopon en die, wanneer er iemand die niet deskundig is het wagen zou een dikke darm-patient te behandelen, onmiddellijk het geval zouden aangeven bij den Officier van Justitie, maar die met het meeste genoegen de menschen allerlei populairs mededeelen over de wijze, waarop men volgens het systeem van de psycho-analyse zichzelf kan analyseeren.

We hopen van harte dat er ten dezen eens een zeer gezonde opvatting doordringt onder de leiders van de Freudiaansche school.

Maar ondanks alles handhaven wij wat we aan het begin van dit artikel zeiden, dat er door de Freudiaansche richting gewezen is op dingen, die men helaas al te zeer vergeten had.

De groote beteekenis van een schijnbaar simpel jeugdgebeuren voor geheel het verdere leven, werd voorheen en wordt nog thans door menig een al te zeer miskend.

Nu denken we er natuurlijk niet over om allerlei traumata, psychische verwondingen, in welken vorm ook, terug te willen leiden tot het sexuele leven.

Wij gelooven dat niet alleen niet, maar me nemen ook te kunnen bewijzen dat men door zóó te doen, bepaald fout gaat.

Daarover gaat het thans echter niet.

We willen nu met den meesten nadruk ouders en opvoeders er op attent maken, dat bepaalde opvoedingsfouten voor heel het leven funeste gevolgen kunnen hebben.

Met een enkel voorbeeld, aan mijn eigen praktijk-ervaring ontleend, moge ik dit demonstreeren.

Op mijn spreekuur kwam een nogal wanhopige vader. Zijn dertienjarige jongen liep telkens weer van huis weg, bleef nu eens één, dan weer twee, soms wel vier of vijf nachten weg en was dan nergens te vinden.

Het gedrag van den jongen gaf overigens niet bepaald tot klachten aanleiding. Alleen was hij thuis dikwijls schuw, zocht min of meer een isolement, en was meestal niet bereid, zooals de andere kinderen, „gezellig mee te doen“.

Het viel op, dat de jongen tegen den avond in den regel erger werd en vooral kort voor het naar bed gaan vertoonde hij bepaalde kenmerken van nerveusiteit.

Eigenaardig was ook, dat hij, één keer uitgezonderd, steeds na des avonds zes uur de ouderlijke woning had verlaten wanneer hij wegliep.

De ouders hadden met hun kinderen overigens een gelukkig leven, het leken geen onverstandige opvoeders en er heerschte in het gezin liefde en de vreeze Gods was voor de ouders het kostelijkst goed.

In de familie kwam iets dergelijks, als men bij den jongen ontdekte, niet voor. Ook vallende ziekte of andere afwijkingen die misschien in verband konden staan met het bij den jongen geconstateerde euvel, kende men in de familie niet.

Het onderzoek van den jongen leverde aanvankelijk geen bijzonderheden op. Het was een jongen met een normaal intellect die op school zeer goed mee kon komen; hij gaf geen aanleiding tot klachten en indien hij door iets opviel, dan was het daardoor, dat hij soms schijnbaar wat vermoeid was. Het hoofd van de school veronderstelde dat hij te weinig nachtrust had. Toch ging de jongen altijd op tijd naar bed en sliep hij voldoende lang.

Wel meenden de ouders dikwijls ontdekt te hebben, dat hij niet rustig sliep.

Schijnbaar een moeilijk geval dus, een geval waar men gaat denken mee aan verschillende andere mogelijkheden, aan de mogelijkheid van de één of andere verdringing.

Met den jongen werd veel gesproken. Nadat we zijn vertrouwen gewonnen hadden vertelde hij ons dat hij „zomaar angstig“ werd als het avond begon te worden. Als hij slapen ging dacht hij altijd, dat er wel van alles in huis gebeuren kon, dat zijn vader en moeder wel weg konden gaan, dat de heele familie wel kon vertrekken en hem alleen achterlaten.

Hij droomde dan ook meermalen dat hij alleen in een groot donker huis was met allerlei vreese-lijke beesten.

Andere kinderen, meende hij, behoeften daarvoor niet bang te zijn. Waarom niet, daarvan kon hij zich geen rekenschap geven.

Het vreemde van het geval was, dat hij, toen hij een poosje met een broertje op één kamer geslapen had, meende dat het broertje 's nachts telkens opstond en wegliep. Als hij dan eindelijk wakker werd voelde hij of broertje dan nog in bed lag. Als broertje dan nog lag, ging hij weer slapen. Maar omdat deze situatie zich nogal eens herhaalde en broertje dan door hem wakker werd, hadden de ouders onzen vriend weer alleen laten slapen op zijn kamer op zolder.

Nadien had het kwaad zich verergerd. De ouders durfden het kamertje boven niet af te sluiten omdat hij eens, toen zij dat gedaan hadden, des nachts uit het dakraam gehangen had en met angstig gegil de aandacht van de menschen in de straat getrokken had.

Deze verhalen bevestigden bij ons den indruk, dat hier waarschijnlijk toch wel gedacht moest worden aan een verdringing, aan den invloed van een vroegere beleving die naar het onbewuste was weggewerkt.

De jongen zelf herinnerde zich van zoiets niets. De ouders konden zich ook niet herinneren dat er ooit iets gebeurd was, waarbij de jongen bijv. zichzelf alleen in huis had aangetroffen of waarbij hij bijv. in den nacht plotseling was geschrokken. Ook zelfs de meest uitvoerige gesprekken met de ouders gaven geen resultaat.

En inmiddels hield de jongen zijn angstdromen en liep hij op een avond weer weg. Tot er op zekeren morgen al vroeg de vader voor mijn deur stond om te vertellen, dat hij nu iets wist. Eenige jaren geleden, toen de jongen nog maar twee jaar was en het kind dat op hem volgde nog niet was geboren, hadden de ouders een kort reisje naar het Rijnland gemaakt. Gedurende die dagen waren er een oom en tante bij de kinderen „thuis“ geweest om op hen te passen. Er waren er namelijk in het gezin nog twee, die ouder waren dan onze patient.

In die dagen nu moest het gebeurd zijn, dat oom en tante 's avonds nog even waren gaan omwandelen, een kennis tegenkwamen, met dien kennis een tijd hadden staan praten en eindelijk dien kennis meegenomen hadden naar huis. Toen zij binnen kwamen stonden de drie kinderen in de gang vreeselijk te schreeuwen. Zij waren doodsbenuwd omdat ze merkten alleen thuis te zijn. Vader en moeder waren natuurlijk weg en nu waren oom en tante ook weg en zij waren alleen achtergebleven. Daar in het betrokken huis gasverlichting was en de kinderen dat gas niet konden aansteken en oom en tante voor zij weggingen het licht hadden uitgedraaid, was het natuurlijk donker in huis, en hadden de kinderen de grootste angsten doorgestaan. Nadat gebleken was aan oom en tante dat de „kleine“ wakker was geworden en om moeder was gaan roepen waardoor ook de anderen wakker geworden waren, werden zij met een standje en een koeke naar bed gestuurd.

De vriend bleef bij oom en tante een beetje zitten praten. Ze dronken nog een „glaasje“ en „de vrind“, die nogal luidruchtig was, was midden in een verhaal waarbij hij opgewonden op tafel sloeg. Onmiddellijk daarna hoorden zij een vreese-lijk geschreeuw. Het bleek dat de kleine weer was wakker geworden.

Heel dien nacht sliep het kind verder onrustig.

Den volgende nacht ging het al beter en toen de ouders weer thuis kwamen, was het incident vergeten.

Maar bij onzen patient bleek het dan toch niet vergeten te zijn.

Wel vergeten in den zin, dat hij er zich niet meer van bewust was.

Maar in het onbewuste leefde de angstspanning voort.

En nu komt het merkwaardige, waaruit blijkt dat Freud in verschillende opzichten gelijk heeft.

Eerst hebben wij den ouders verboden met hun kind te praten over hun ontdekking.

Toen zijn wij begonnen, heel voorzichtig en langzamerhand, bij den jongen de herinnering wakker te roepen, aan wat eens was geschied. Hoemeer wij in duidelijke termen er over spraken, hoe klaarder het hem werd en tenslotte kon hij vrij nauwkeurig vertellen wat hij op tweejarigen leeftijd had doorgemaakt. Daar de datum van de reis nog bekend was, kon worden vastgesteld, dat het kind bij zijn ervaring van het alleen in huis zijn met zijn broertje en zusje in het donker, twee jaar en zeven maanden was. En nu was het mogelijk om den dertienjarige alle bijzonderheden van toen, zich weer te doen herinneren.

En toen hij eenmaal zich, helgeen was voorgevallen, weer klaar kon voorstellen, toen er gelegenheid was om het verdrongene af te reageeren, toen was de jongen beter.

Zelf vertelde hij mij een maand of drie later, dat hij nog één keer weer een beetje bang geweest was maar toen gedroomd had dat hij weer op zijn knie zat en dat ik hem glimlachend aankeek en dat hij toen niet meer bang geweest was.

De betrokken jongen is nu bijna zeventien jaar. Kort geleden sprak ik hem nog en hij heeft nooit meer last van zijn angstaanvallen.

Er ligt in de verdringingstheorie ongetwijfeld een zeer belangrijke en belangwekkende waarheid.

Maar indien men aan een sexueel trauma gedacht had bij dien jongen, dan had men het geval hopeloos kunnen bederven.

Zeker, het systeem blijft gevaarlijk, maar er ligt waarheid in.

J. W.

HET BOEK VAN DE WEEK

Toelichting op deel II van den Leidraad:
„Maatschappelijke Onderwerpen“.

Uitgave van het Bonds-bureau te Amersfoort.

I.

Dit boek bewijst, dat er in den Bond van Jongelingsverenigingen zelf en mitsdien bij een groot aantal van de leden der verenigingen, een opgewekt geestelijk leven moet bestaan, waarin het Bondsbestuur immers het hoofdmotief zal hebben gezien, om tot de uitnoodiging tot besluiten, wijl zonder zulk meeleven der leden de afzet van het werk onmogelijk zou zijn.

Zoo vervult reeds het aanschouwen van dit werk met groote dankbaarheid. Ook zij, die buiten het leven der Jongelingsverenigingen staan, mogen die dankbaarheid voeden en erkennen, omdat het niemand onverschillig mag laten, dat er onder onze jonge menschen nog zooveel gevonden worden, die zich, ook door dit boek, willen (laten) toerusten voor hun volgend leven, om straks, beter dan het anders wellicht zou gaan, hun taak als belijder van den Christus te vervullen.

Die dankbaarheid wordt niet minder door het inzien van het boek. De kennisneming van den inhoud kan slechts verder versterken de waardeering van en de bewondering voor de noeste vlijt, welke de Saamsteller heeft betracht. Er moge daarom ook hier een woord van warme aanbeveling uitgesproken worden, tot de leden der Jongelingsverenigingen allereerst, doch ook tot vele anderen, ook van ouderen leeftijd, om van dit werk kennis te nemen.

Dit boek behandelt in 329 bladzijden het ontstaan en de bestaansvormen der tegenwoordige maatschappij. Er wordt zeer ver in de historie teruggegrepen; zoo draagt hoofdstuk I tot opschrift: „Het Nomadenleven en het ontstaan der slavernij“. Er wordt een gang door de historie gemaakt, waarbij de Saamsteller op verschillende factoren wijst, die hebben medegewerkt tot de ontwikkeling der maatschappelijke verhoudingen, waarin wij thans leven. Hij vindt gelegenheid een vrij groot brok economie te behandelen, zoodat de lezer, eenmaal bij de tegenwoordige maatschappij aangeland, niet geheel vreemd staat tegenover allerlei theorieën, in het verleden verkondigd, doch ook de vraagstukken van dezen dag min of meer direct rakend. Steeds wordt getracht de vraagstukken van principieel-christelijk standpunt te bezien, wat dan ook overeenkomt met het „Woord vooraf“, waarin de Saamsteller den wensch uitspreekt, dat dit werk leiden moge tot „de bron zelve“. De Saamsteller weet ook zijn proporties te kiezen. Hij gevoelt het belang van een strooming als de sociaal-democratie en wijdt daaraan niet minder dan drie hoofdstukken, d.i. i.c. ruim 80 bladzijden (bijna 1/5 van het geheele boek). De beschrijving van de tegenwoordige maatschappelijke verhoudingen geschiedt ook op een te waardeeren wijze. De Saamsteller toont de moeilijkheden, die op menig terrein zijn ondervonden, te hebben waargenomen en die objectief te kunnen beoordeelen. Ik wil in dit verband in het bijzonder wijzen op zijn opmerking inzake de patroonsorganisaties. Men weet, hoe in de kringen van de christelijke patroons zelf het vraagstuk van